

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΤΑΒΟΥΝΕΛΗ

Η Δύση, η Τουρκία και άλλες αφρικανικές ιστορίες

Μέσα στο 2023 η Υποσαχάρια Αφρική έζησε 9 πραξικοπήματα, τα οποία ανέτρεψαν κυβερνήσεις όχι υποχρεωτικά δημοκρατικές, αλλά πάντως πρόθυμες να συνεργαστούν με τις ευρωπαϊκές χώρες για θέματα διευθέτσης μεταναστευτικών ροών και τρομοκρατίας. Μαζί με τις δυτικότερες διοικήσεις, αποχώρησαν και οι γαλλικές στρατιωτικές αποστολές, τα τελευταία απομεινάρια της αποικιοκρατικής παράδοσης και παρουσίας στην περιοχή. Αντικαταστάθηκαν από περίεργες μάζες μισθοφόρων, με τη ρωσική σημαία στα σακιά τους, που ήλθαν να συμπληρώσουν τις λιγότερο ή περισσότερο άναρχες και άτακτες ομάδες μουσουλμάνων ζηλωτών κάθε μορφής, που διακινούν όπλα και κοσμοθεωρίες με τις ευλογίες του Ιράν ή της Σαουδικής Αραβίας. Στην καλύτερη περίπτωση, τα έργα υποδομής που έμειναν ή ξέμειναν συμπληρώνονται ή αντικαθίστανται με χορηγίες των κρατών του Κόλπου, με έμφαση στην ανέγερση πολυτελών χώρων προσευχής – ή τοπικές παροικίες κινεζικών επιχειρήσεων, που μετακινούν κινέζους εργαζόμενους σε μικρές αυτόνομες και απομονωμένες κινεζοπόλεις.

Μαζί με τη στρατιωτική παρουσία, εξαφανίζεται και η ευρωπαϊκή κοινωνική παρουσία στην περιοχή. Οι παραδοσιακές ευρωπαϊκές κοινότητες αποδήμων δεν υπάρχουν πια, συμπεριλαμβανομένων των ελληνικών, καθώς οι νεότεροι αναχωρούν για την Αυστραλία ή τον Καναδά και οι μεγαλύτεροι απολαμβάνουν τη ζωή του συνταξιούχου στα ελληνικά νησιά. Μαζί τους εξοβελίζεται η δυτική παρουσία από μια περιοχή παραδοσιακής επιρροής, που όμως παραμένει συνεχής πηγή μεταναστευτικών ροών προς τις ευρωπαϊκές ακτές με εμφανή πλέον αποτελέσματα και στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή. Υπάρχει από μηχανής θεός που να είναι επαρκώς μουσουλμάνος και αρκούντως δυτικός για να καλύψει τις ανάγκες μας; Η Τουρκία κτίζει μεθοδικά τα τελευταία αρκετά χρόνια ένα προφίλ σοβαρής και στιβαρής παρουσίας. Με 39 πρεσβείες και γενικά προξενεία, σχεδόν δεν υπάρχει αφρικανικό κράτος στο οποίο να μην έχει διπλωματική εκπροσώπηση – και πτήσεις των τουρκικών αερογραμμών. Στη μέγιστη πλειοψηφία τους, οι πρεσβείες στις περιοχές αυτές είναι πρώην στρατιωτικοί, που μαζί με πά-

νω από 20 στρατιωτικούς επιτετραμένους έρχονται να ενισχύσουν ένα ευρύτατο δίκτυο στρατιωτικών πωλήσεων, εκπαιδευτικών συμφωνιών και σχημάτων συνεργασίας για την παραγωγή drones και άλλων λιγότερο ή περισσότερο βαρέων όπλων στην περιοχή. Η Τουρκία διαθέτει συμφωνίες συνεργασίας της αμυντικής της βιομηχανίας (Defence Industry Cooperation – SSI) με περισσότερες από 25 αφρικανικές χώρες, από το Μαρόκο και την Τυνησία ως την Κένυα και την Νότια Αφρική. Εκεί επίσης στρατιωτική παρουσία σε πλείστες άλλες περιοχές, είτε μονομερώς, όπως στη Λιβύη, είτε ως μέρος ειρηνευτικών αποστολών, όπως στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία ή τη Σομαλία. Εκεί σε μια τεράστια έκταση έξω από το Μογκαντίσου υπάρχει η μεγάλη βάση του τουρκικού Ναυτικού, η οποία λειτουργεί τόσο ως εκπαιδευτικό κέντρο για τη μείζονα περιοχή όσο και ως λιμάνι υποδοχής και ελέγχου της ευρύτερης περιοχής περί το Κέρασ της Αφρικής, τον κόλπο του Αντεν και την Ερυθρά Θάλασσα, με εύκολη και άμεση πρόσβαση στον Ινδικό Ωκεανό.

Με τέτοια ισχυρή παρουσία σε ξηρά και θάλασσα, η Τουρκία για πολύ καιρό έπαιξε το συννηθισμένο παιχνίδι και μαζί και χωριστά με τις ευρωπαϊκές φιλοδοξίες στην Αφρική, πότε μετέχοντας σε κοινές δράσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως στο Κογκό, και πότε τηρώντας διακριτικές ή μη οπιστάσεις. Ήδη εμφανίζεται έτοιμη για έναν νέο ρόλο: ως μέλος του ΝΑΤΟ και πλέον η μόνη δυτική ή δυτικόφιλη δύναμη στη γεπινόια προωθεί εαυτών ως τον αναγκαίο εταίρο, τον μοναχικό ακρίτα σε μια σκοτεινή ήπειρο. Επεκτείνοντας τη ναυτική της παρουσία στη Μεσόγειο, στις ακτές της Λιβύης και επιδιώκοντας μια νέα βάση κοντά στη Αλεξάνδρεια, κτίζει σιγά σιγά τον ρόλο της μόνης δύναμης που μπορεί σχετικά εύκολα και άμεσα να ελέγξει τη ροή τόσο των μετακινούμενων από τον Νότο πληθυσμών όσο και κάθε άλλης μορφής δράσης, επενδυτικής ή στρατιωτικής, από τον Βορρά.

Η γειτόνισά μας αισθάνεται περιφερειακή δύναμη και ήβαν των ορίων του μεσογειακού μας μικρόκοσμου – και το αποδεικνύει με σταθερά και αποφασιστικά βήματα.

Η Μαρία Ταβουνέλη είναι καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου στη Νομική Σχολή του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και γενική διευθύντρια του ΕΝΙΑΜΕΤ